

Οι γελοιογραφίες γράφουν ... τη δική τους ιστορία στην εκπαίδευση

Μπουγά Χριστίνα - Λιγούτσικου Έφη

Εισαγωγή-Περίληψη

Η εκπαίδευση στον 21ο αιώνα δεν συνδέεται με μία τυχαία διαδικασία μάθησης, αλλά προσβλέπει στην ενεργό και ολοκληρωτική εμπλοκή των μαθητών στην εκπαιδευτική διαδικασία με συμμετοχικές και βιωματικές μεθόδους. Με δεδομένο ότι ο οπτικός γραμματισμός δίνει την ευκαιρία στον εκπαιδευτικό να μετατρέψει την Ιστορία από ένα εξετασιοκεντρικό μάθημα αποστήθισης σε μάθημα δημιουργικής προσπάθειας, στο οποίο το ενδιαφέρον των μαθητών θα είναι συνεχές, καθίσταται αυτονόητο ότι η αξιοποίηση των γελοιογραφιών μπορεί να αποτελέσει αφορμή για προβληματισμό στα ιστορικά γεγονότα με έναν τρόπο ελκυστικό και διασκεδαστικό για τους μαθητές. Στην παρούσα ανακοίνωση γίνεται προσπάθεια να παρουσιαστεί μία στρατηγική μάθησης στηριγμένη στις ιστορικές γελοιογραφίες, ώστε να αξιοποιηθούν περισσότερο από τους εκπαιδευτικούς ως τρόπος που εξάπτει και διεγείρει τη δημιουργική φαντασία των μαθητών ποικιλότητα και δυναμικά.

Λέξεις-κλειδιά: βιωματική μάθηση, οπτικός γραμματισμός, ιστορικές γελοιογραφίες, διδασκαλία της Ιστορίας.

Μεθοδολογία

- Μελετήθηκε ικανή βιβλιογραφία με αναζήτηση και σε ηλεκτρονικές βάσεις δεδομένων.
- Στην οργάνωση της δράσης ακολουθήθηκε μαθητοκεντρική διαδικασία, βιωματική και ομαδοσυνεργατική προσέγγιση.
- Μέσω της μεθόδου της ανακάλυψης, επιχειρείται να εξοικειωθούν οι μαθητές με το πολιτισμικό παρελθόν και με την πρακτική του Πολυγραμματισμού να αναπτύξουν κοινωνική προσωπικότητα με λόγο κριτικό και χειραφετημένο.
- Αξιοποίηση ιστορικών γελοιογραφιών - σημειωτική ανάγνωσή τους για την ερμηνεία κι εμπέδωση του γνωστικού αντικείμενου στο μάθημα Ιστορίας Λυκείου.

Δραστηριότητες

Κατά τη διδασκαλία οι μαθητές καλούνται αρχικά να εντοπίσουν τα μη λεκτικά μηνύματα που εκπέμπουν οι γελοιογραφίες, αναγνωρίζοντας τα στοιχεία που αποκαλύπτουν το νόημά τους, τις οπτικές γωνίες και τις ιδεολογικές αντιλήψεις των δημιουργών τους. Στόχος είναι να προσεγγίσουν τη γελοιογραφία ως κείμενο, ως πολιτιστικό δημιούργημα που αλληλεπιδρά με την εποχή και τους αναγνώστες που απευθύνθηκε.

Χωρίζονται σε ομάδες οι οποίες καλούνται να συμπληρώσουν ένα φύλλο εργασίας με ερωτήσεις βασισμένες στα στοιχεία της γελοιογραφίας. Οι απαντήσεις των ομάδων αποτελούν αφετηρία για διάλογο στην τάξη με στόχο μια ολοκληρωμένη ερμηνεία. Οι ομάδες μπορεί να επεξεργαστούν διαφορετική γελοιογραφία για να την ερμηνεύσουν σημειωτικά, ανακαλώντας την ιστορική αφήγηση.

Δραστηριότητες συνέχεια

Σε επόμενη φάση, ομαδοσυνεργατικά αναζητούν μόνοι τους γελοιογραφίες σχετικές με τα ιστορικά γεγονότα. Κάποιοι δημιουργούν τις δικές τους. Κάθε ομάδα παρουσιάζει τα αποτελέσματά της αναζήτησής της με τη χρήση της τεχνολογίας στους συμμαθητές τους, εκφράζοντας τις σκέψεις και τα συναισθήματά τους από την εμπειρία τους.

Οι μαθητές καλούνται:

- Να εξοικειωθούν με τη γελοιογραφία ως πηγή ιστορικού υλικού.
- Να έρθουν σε επαφή με το οπτικό κείμενο και να αποκτήσουν δεξιότητες οπτικού και κριτικού γραμματισμού που θα τους ακολουθούν στην ενήλικη ζωή.
- Να προσδιορίσουν τον χρόνο δημιουργίας, τις πολιτικές και κοινωνικο-οικονομικές συνθήκες της εποχής εκείνης, να αναζητήσουν πληροφορίες για τον δημιουργό της γελοιογραφίας, αλλά και για τις τεχνικές δυνατότητες της εποχής.
- Να προσπαθήσουν να προσδιορίσουν το κοινό στο οποίο το σκίτσο προοριζόταν να απευθυνθεί.

- Να αντιπαραβάλουν τη γελοιογραφία με κείμενα και εικόνες της εξεταζόμενης ιστορικής περιόδου.
- Να εξετάσουν τα γεγονότα μέσα από την οπτική των ανθρώπων που ζούσαν την εποχή που διαδραματίστηκαν.

- Να οδηγηθούν στην κατανόηση των προβλημάτων, των στάσεων και των αξιών των ανθρώπων που έζησαν στο παρελθόν.
- Να αντλήσουν πληροφορίες για την καθημερινή ζωή των ανθρώπων του παρελθόντος (ενδυμασία, στέγαση, ψυχαγωγία κ.ά)

Συμπεράσματα

Το μεγαλύτερο μέρος των μαθητών/τριών ανταποκρίθηκαν θετικά στην αξιοποίηση των γελοιογραφιών, καθώς θεωρούν ότι το βιβλίο της Ιστορίας δεν είναι ενδιαφέρον.

Στους περισσότερους ενεργοποιήθηκαν κίνητρα μάθησης, με αποτέλεσμα να παρατηρούν προσεκτικά, να διαβάζουν τις λεζάντες και να προσπαθούν να συλλάβουν το αλληγορικό μήνυμα των γελοιογραφιών, τις οποίες αποτιμούν θετικά, ενσωματώνοντάς τες στη μελέτη τους. Ως παιδαγωγικό εργαλείο δημιουργικό και καινοτόμο, βοηθά τους μαθητές να δρουν και να αυτενεργούν, καλλιεργώντας την κριτική τους σκέψη.

Οι μαθητές με μαθησιακές δυσκολίες ανταποκρίνονται θετικά στα εικονικά μηνύματα και συμμετέχουν πιο ενεργά στη μαθησιακή διαδικασία.

Ωστόσο, οι μαθητές δεν είναι εξοικειωμένοι με τον οπτικό γραμματισμό, δεν αναγνωρίζουν τους διαφορετικούς σημειωτικούς κώδικες σε μια γελοιογραφία και δεν μπορούν να αξιοποιήσουν στο έπακρο τα μηνύματα της εικόνας και να αποκρυπτογραφήσουν ένα χιουμοριστικό σκίτσο. Γι' αυτό δεν κατορθώνουν να τη συνδέσουν πάντα με μία συγκεκριμένη κοινωνική δομή και με τα αντίστοιχα πολιτικά και πολιτισμικά γεγονότα.

Μεγάλη δυσκολία παρουσιάζεται στην κατανόηση της οπτικής γωνίας θέασης του γελοιογράφου.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Barthes, R. (2007). *Εικόνα- Μουσική - Κείμενο*. Αθήνα: Πλέθρον.
- Καρζής, Θ. (2005). *Η σάτιρα και η παγκόσμια ιστορία της*. Αθήνα: Καστανιώτης.
- Kress, G., & van Leeuwen, T. (2010). *Η ανάγνωση των εικόνων. Η γραμματική του οπτικού σχεδιασμού*. Θεσσαλονίκη: Επίκεντρο.
- Λούβη, Λ. (2002). *Περί γέλωτος Βασιλείων – Οι σατιρικές εφημερίδες και το εθνικό ζήτημα (1875-1886)*. Αθήνα: Εστία.
- Νάκου, Ε. (2001). *Τα παιδιά και η Ιστορία. Ιστορική σκέψη, γνώση και ερμηνεία*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Σαπρανίδης, Δ. (2001). *Ιστορία της Ελληνικής Γελοιογραφίας*. Αθήνα: Ποτάμι.
- Σκληράκη, Ε. (1987). *Η διδασκαλία της νεότερης και σύγχρονης ιστορίας από τις πηγές. Θεωρία και Πράξη*. Αθήνα: Σμίλη.